Articolul definirii în portugheză şi română. Analiză pe baza erorilor comise de vorbitorii portughezi în limba română scrisă

Ana Vrăjitoru[*]

Keywords: *linguistic universals*; *definiteness*; *article*; *demonstrative*; *errors*

După cum se ştie, limba este un sistem viu în continuă transformare, ce evoluează prin evoluţia subsistemelor sale. În timp, apar elemente noi iar altele dispar, toate aceste procese fiind relaţionate cu modul în care vorbitorii folosesc limba pentru a răspunde necesităţilor proprii comunicative şi expresive şi în funcţie de circumstanţele sociolingvistice. Pot fi schimbări mici sau schimbări majore, de la schimbări fonetice până la apariţia unui cuvânt nou, a unei categorii gramaticale noi sau chiar a unei limbi noi, în relaţie cu procesul de etnogeneză.

1. Articol şi demonstrativ

Un element foarte activ în schimbarea lingvistică este demonstrativul, a cărui proprietate principală este aceea de a indica entitatea care se află în centrul atenţiei, localizând-o în spaţiu şi timp[1]. De-a lungul timpului, demonstrativul şi-a dezvoltat şi alte proprietăţi pe lângă cea principală, cum ar fi aceea deictică discursivă şi cea de cunoaştere bazată pe cunoştinţe comune participanţilor la dialog, prin care se apropie de articol, pe care îl poate şi substitui în unele limbi. Această flexibilitate a demonstrativului în vorbire, care a permis exprimarea unor conţinuturi diferite, a dus la diminuarea funcţiei principale în unele situaţii şi, în acelaşi timp, la dezvoltarea altor funcţii. Faptul că demonstrativul poate defini un substantiv a facilitat apariţia articolului, în urma unui proces de gramaticalizare concomitent cu unul de desemantizare a demonstrativului în trecerea de la limba latină la limbile neolatine. Această transformare a demonstrativului în articol poate fi considerată una dintre universaliile lingvistice, dat fiind faptul că, în majoritatea limbilor, articolul s-a dezvoltat din demonstrativ, ceea ce se poate observa nu numai în limbile europene, ci şi în unele limbi africane, uneori acest proces fiind vizibil chiar în momentul de faţă.

[*] Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iaşi, România.

[1] [Formele demonstrativale] „servesc la indicarea obiectelor aflate într-o relaţie de apropiere/depărtare spaţială faţă de locutor sau […] temporală faţă de actul enunţării” (Pană Dindelegan 1997b: 152).

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

Demonstrativul nu şi-a pierdut valenţa de definire odată cu apariţia articolului şi de aceea, în multe limbi, se află în relaţie disjunctivă cu acesta, nefiind posibil să coexiste într-un context (cu excepţia limbii române, în funcţie de topica în cadrul grupului nominal). S-au enumerat diverse cauze ale acestei transformări a demonstrativului în articol, dintre care considerăm drept cauză decisivă apariţia unei noi necesităţi expresive a vorbitorului.

2. Articolul în română şi portugheză: diferenţe, asemănări

Evoluţia articolului este asemănătoare în portugheză şi română, o diferenţă fiind păstrarea, în română, a unor forme flexionate ale demonstrativului. Acest fapt poate fi pus în legătură cu flexiunea nominală în general, exprimarea sintetică a cazurilor diferenţiind limba română de celelalte limbi romanice, unde se foloseşte forma analitică, prepoziţiile constituind mărcile de caz. O altă diferenţă majoră o constituie poziţia articolului faţă de substantivul determinat: enclitică în română, spre deosebire de portugheză, unde este proclitică, la fel ca în toate celelalte limbi romanice. De remarcat este faptul că, în limba română veche, articolul definit feminin apărea uneori antepus substantivului, ca în exemplul: ***a ei*** *noastre credinţă,* unde articolul este detaşat de substantiv şi antepus acestuia, mai târziu, în româna modernă, generalizându-se forma enclitică, unită cu substantivul: *a credinţ**ei** noastre* (Rosetti 1968: 253). Rosetti consideră că acest fapt s-a întâmplat sub influenţa adjectivului, care, de asemenea, are poziţie enclitică faţă de substantiv. Articolul a fost atras de substantiv, „ca aparţinându-i" şi s-a produs unirea cu acesta: *homo ille-bonus > homo-ille bónus > om**ul** bun* (Rosetti 1968: 253). Forma enclitică a articolului definit în nominativ este semnalată încă din româna comună: *bărbatlu, luplu* (sec. VII–IX, conform *Atlasului* lui Weigand din 1909). Chiar şi astăzi există o formă proclitică a articolului definit de masculin pentru genitiv/dativ cu numele proprii, în limba literară, şi cu orice substantiv, în limba populară.

În literatura de specialitate (de exemplu: Lago Garabatos, André Joly, Gabriela Pană Dindelegan, Cornel Dimitriu) se lansează diverse teorii în legătură cu funcţiile şi caracterul articolului definit, precum şi dacă acesta marchează sau nu o nouă categorie gramaticală. Rămânem la concluzia (la care am ajuns deja în alt material[2]) că articolul este marca unei categorii gramaticale a substantivului, pe care am numit-o *nominalitate*, un argument hotărâtor fiind acela că orice cuvânt se substantivizează prin adăugarea unui articol. Deoarece acest termen nu s-a impus în literatura de specialitate, rămânem la termenul recunoscut de *definire.*

Conţinuturile articolelor sunt clare şi semnalate în legătură cu ambele limbi, remarcându-se opoziţia dintre sensurile celor două articole, definit şi nedefinit: „Dacă este vorba de un individ cunoscut deja vorbitorului, se foloseşte, de regulă, articolul definit *o, a*, dacă este vorba de un exemplar necu-

[2] Am argumentat aceste idei în cartea Vrăjitoru 1999.

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

noscut vorbitorului, se recurge la articolul nedefinit *um, uma*"[3]. Cunha şi Cintra observă aceeaşi opoziţie, între o entitate „cunoscută deja" şi „un simplu reprezentant al unei anumite clase care nu este menţionată anterior" (Cunha e Cintra 1984: 207).

În lingvistica românească este remarcată aceeaşi opoziţie între conţinuturile articolelor definit / nedefinit încă din secolul al XIX-lea. În *Gramatica limbii române* din 1854, Timotei Cipariu observă „marcarea determinată a numelui" faţă de „marcarea nedeterminată", doar că exemplele conţin articol zero în contrast cu articol definit (Cipariu 1992: 101). Aceasta poate fi o dovadă că, în acel secol, articolul zero era mai utilizat decât cel nedefinit, care, probabil, nu era încă stabilizat în limbă.

Deşi în portugheză nu este recunoscut un articol zero, aceasta fiind încă o diferenţă faţă de limba română, există contexte şi în portugheză în care substantivul apare cu articol zero, fapt semnalat de Mattoso Camara: „nedefinitul se exprimă prin morfem zero, ex: *há lobos por aqui (sunt lupi pe aici*), dar şi prin pronume nedefinit *um, uma, uns, unas*" (Camara 1964: 54)[4]. Dată fiind omonimia care există atât în portugheză, cât şi în română între articolul şi pronumele nehotărâte, observaţia este puţin confuză, autorul numindu-le pronume nedefinite, dar le încadrează la intrarea „articol".

Se poate spune că, în ambele limbi, articolele exprimă gradul de definire al substantivului, fiecare articol având un conţinut specific, valori proprii, în funcţie şi de cele două sensuri ale substantivului ca nume de entitate şi nume de clasă. Dat fiind că articolul individualizează o entitate sau o clasă de entităţi, valorile exprimate cu ajutorul articolelor definit şi nedefinit le-am numit cu termenul de *individualizare*:

– articolului definit îi corespund valorile de *individualizare de entitate anumită* (*comprei* ***o*** *livro – am cumpărat carte****a***) şi *individualizare globală de clasă* (***o*** *livro é necessário para o crescimento da criança – carte****a*** *e necesară dezvoltării copilului*);

– articolul nedefinit are valorile: *individualizare de entitate oarecare* (*comprei* ***um*** *livro – am cumpărat* ***o*** *carte*) şi *individualizare detaliată de clasă* (***um*** *livro é necessário para o crescimento da criança –* ***o*** *carte e necesară pentru dezvoltarea copilului*) (Vrăjitoru 1999: 67–79).

Informaţia despre entitate este limitată, dacă substantivul are articol nedefinit, şi mai amplă în cazul în care folosim articolul definit, existând o referinţă în contextul anterior sau posterior sau aparţinând cunoştinţelor comune unui grup mai mare sau mai mic de vorbitori. De aceea, articolului definit i se

[3] „Se se trata de indivíduo, de espécime já conhecido do sujeito-falante, usa-se de regra o artigo definido -o, -a; se se trata de exemplar desconhecido do falante, recorre-se ao artigo indefinido um, uma" (de Melo 1968: 256).

[4] "O indefinido se exprime por morfema zero (ex: *há lobos por aqui*), mas também pelo pronome indefinido *um, uma, uns, unas*".

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

recunoaşte funcţia de *integrator enunţiativ*, acesta fiind ca un colant între informaţiile discursului (GLR 2008: 52).

Articolul zero, existent în limba română, identifică o entitate ca aparţinând unei clase sau identifică o clasă de entităţi. De aceea, am numit valorile exprimate prin această marcă *identificare de entitate şi identificare de clasă* (Vrăjitoru 1999: 78). Deşi sensul de identificare este inclus în portugheză în valorile articolului nedefinit, forma fără articol nu a dispărut complet din această limbă, folosindu-se încă. În gramaticile portugheze sunt enumerate structuri fără articol sub titlul de „casos de omissão do artigo" ('cazuri de omitere a articolului'), „omissão do artigo definido" ('omiterea articolului definit'), „omissão do artigo indefinido" ('omiterea articolului nedefinit') (Cunha & Cintra 1984: 237, 242). Această formă apare atât în română, cât şi în portugheză, mai ales în structuri nominale ca: definiţii ştiinţifice sau empirice (***energie** înseamnă capacitatea de a produce lucru – **energia** é a capacidade de produzir trabalho)*, în titluri, mai ales de dicţionare sau manuale (*Poezii – Poemas*, *Istorie – História*, *Dicţionar român – portughez – Dicionário romeno – português*), precum şi în titlurile din ziare (*Cod galben de caniculă – Codo amarelo de canícula*, *Sancţiune – Sanção*, *Educaţie cu palma – Educação com a palmada*, *Atentado planeado – Atentat plănuit*, *Vítimas pedem indemnização – Victimele cer recompensă*, *Lares portugueses sem luz – Cămine portugheze fără lumină etc).* Publicitatea foloseşte, de asemenea, substantive fără articol, căutându-se un stil telegrafic, penetrant: *vând maşină nouă – vendo carro novo*, *caut menajeră – procura-se empregada de casa*, *am pierdut câine-lup – perdi cão-lobo etc.* Exemple din ziare portugheze: *vende-se loja* ('*vindem magazin*'), *serviço de qualidade* ('*servicii de calitate*'), *cursos profissionais* ('*cursuri profesionale*'), *oportunidade única* ('*oportunitate unică*') etc. Dar articolul zero este folosit şi în vorbirea curentă: *mănânc supă – estou a comer sopa.*

Forma fără articol concurează şi în portugheză formele cu articol şi, de aceea, ne întrebăm dacă n-ar putea fi considerată articol zero, ca în limba română, dată fiind frecvenţa destul de mare a structurilor de substantive fără articol. În plus, cazurile de omitere a articolului enumerate de Cunha şi Cintra se regăsesc şi în română.

Deşi sistemul portughez al articolului şi cel din limba română sunt foarte asemănătoare, intervin diverse influenţe în discurs prin interferenţele altor elemente ale sintagmei nominale: adjective calificative, pronominale şi numerale, topica în cadrul sintagmei nominale, relaţiile sintactice. Relaţiile articolului cu celelalte elemente ale sintagmei nominale pot fi de comutabilitate sau de co-ocurenţă, fără a exista o corespondenţă perfectă între cele două limbi, probând detalii din mentalitatea lingvistică a vorbitorilor. Avem în vedere, de exemplu, structura cu demonstrativ ca determinant al substantivului, în română existând şi posibilitatea de co-ocurenţă a articolului cu demonstrativul, în timp ce în portugheză nu există (*carte**a aceasta** – **este** livro*).

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

De aceea, în exprimarea în noua limbă se produc erori, având la bază cauze multiple. Pe lângă diferenţele dintre cele două sisteme, limba portugheză putând influenţa învăţarea noii limbi, ceea ce poate produce erori, cunoştinţele de limbă română greşit aplicate, o logică greşită sau o eroare întâmplătoare care a devenit automatism sunt alte cauze ale erorilor de articol.

Referindu-ne la limba scrisă, este de semnalat faptul că erorile de articol sunt asemănătoare la cursanţii care au şi la cei care nu au articol în limba lor maternă. Aceasta datorită caracterului universal al definirii la nivelul profund, care în limbile fără articol este exprimată prin alte mijloace, demonstrativul fiind unul dintre ele. Am depistat chiar mai puţine erori la cursanţii care nu au articol în limba maternă faţă de cei care au articol. De exemplu, în textele scrise de japonezi, erorile de articol sunt cele mai puţine în raport cu celelalte erori aparţinând grupului nominal. Aceasta se poate explica prin faptul că cei care au deja în minte un sistem al articolului din limba maternă, prin urmare bine fixat, vor fi în situaţia de a schimba ceva din acest sistem, ceea ce este mai dificil decât a deprinde un sistem nou.

Considerând utilă pentru un studiu comparativ analiza erorilor, semnalăm şi analizăm câteva dintre acestea, extrase din materialele scrise în limba română de către cursanţii portughezi care au urmat cursurile de limbă română la Universitatea Lisabona între anii 2008–2011, la nivelele A1, B1 şi B2. Pe baza unui corpus suficient de mare încât să permită generalizări, am clasificat erorile în funcţie de frecvenţă. Forma fiind mai uşor de deprins, deşi sunt trei tipuri de articol în română, care au forme flexionare, iar în portugheză numai două, variabile în funcţie de gen şi număr, nu şi de caz, erorile intervin mai ales în selectarea tipului de articol potrivit fiecărui context. Din 202 erori întâlnite, cele mai multe sunt cele produse prin lipsa articolului (60%), urmate de folosirea articolului definit în loc de articol zero (30%) şi numai 6% sunt erori de formă. Date fiind asemănările dintre cele două sisteme, erorile de interferenţă sunt puţine. Majoritatea erorilor se află la *substantivul în acuzativ cu prepoziţie*, care numai în română nu poate primi articol definit. Poziţia enclitică a articolului definit în română produce de asemenea erori, poate datorită faptului că articolul nu este simţit ca atare, nefiind un cuvânt aparte, ci unit cu substantivul.

3. Erori de articol ale portughezilor în limba română

3.1. Individualizare în loc de identificare

O eroare frecventă este aceea de folosire a articolului definit în loc de articol zero la substantiv în acuzativ după prepoziţie. Exemple: *ne plimbăm* ***în parcul****, grădină cu* ***iarba*** *verde, o privire plină de* ***ironia*** *subtilă* – corect: *în* ***parc****, cu* ***iarbă****, de* ***ironie*** sau cu articol nedefinit: *într-****un parc*** (oarecare) sau dacă este vorba de o subclasă, având un calificativ: *cu* ***o iarbă*** *verde, plină de* ***o ironie*** *subtilă.* Este o eroare interferenţială, după modelul portughez, unde se foloseşte articolul definit: *întrebând la* ***secretariatul*** = *perguntando* ***na***

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

secretaria, *băiatul cel mai fericit din* ***lumea*** *= o rapaz o mais feliz* ***do mundo***, *sunt toţi la* ***munca*** *= são todos* ***ao trabalho****.* Forma corectă este cu articol zero în română: *la secretariat*, *din lume*, *la muncă.* În aceste situaţii, automatismul din limba maternă se dovedeşte mai puternic decât regula din limba română învăţată de puţin timp.

3.2. Identificare în loc de individualizare

Eroarea opusă, de hipercorecţie, se produce prin aplicarea regulii anterioare la substantive cu un determinant care le individualizează, aşa cum se observă în exemplele: „*aproape de* ***Grădină*** *Botanică*", „*ne plimbăm* ***în Parc-*** *Zoologic*" în loc de *Grădin****a*** *Botanică*, *Parc****ul*** *Zoologic.* Erorile de acest tip sunt interne, cauzate de neobservarea determinantului, care anulează prima regulă: „*aproape* ***de grădină***", „*ne plimbăm* ***în parc***". Deşi în portugheză construcţiile echivalente au, de asemenea, articol definit: *perto* ***do*** *Jardim Botánica*, *passeamos* ***no*** *Parque Zoológico*, studenţii au fost influenţaţi de regula din română şi au comis, deci, o eroare internă de hipercorecţie.

Această eroare se întâlneşte în structuri cu orice tip de determinant: atribut exprimat prin adjectiv calificativ sau substantiv, verb la infinitiv cu prepoziţie, apoziţie. Exemple: „*Avem* ***libertate*** *de a circula*" în loc de „*libertate****a***", cu referinţa „*de a circula*"; „*Carnavalul a pierdut* ***caracter*** *religios*", determinantul adjectiv calificativ restrângând sfera semantică a substantivului *caracterul*, care, deci, trebuie să aibă articol definit. Nu este vorba de o interferenţă cu limba portugheză, deoarece şi în structurile corespondente portugheze se foloseşte articolul definit: *temos* ***a liberdade*** *de circular*, *o carnaval perdeu* ***o carácter*** *religioso.*

Eroare internă este şi în cazul obiectelor unice, prin determinare fie cu numele propriu al acelei entităţi, fie cu adjectiv calificativ în gradul superlativ relativ, unde se foloseşte articol zero în loc de articol definit. Exemple: *oraş Lisabona*, ***Râu*** *cel mai mare este Dunărea* în loc de **oraşul** Lisabona, ***râul*** *cel mai mare*, deşi în portugheză există aceeaşi construcţie, cu articol definit: ***o*** *maior* ***rio*** *é Danube.* ***a*** *cidade de Lisboa.* În cazul acestor structuri eronate, regula învăţată din limba română a împiedicat efectuarea transferului structurii portugheze, care ar fi dus la formulare corectă.

În ceea ce priveşte numele de oraşe, articularea acestora este relaţionată în portugheză cu originea acelui substantiv: se articulează acele nume provenite din substantive comune, cum este *O Porto*, în schimb *Lisboa* este nearticulat. În română, aceste substantive nu au articol dacă sunt determinate de substantivul comun care le explică: *oraşul Iaşi*, dar primesc articol definit dacă nu sunt determinate de numele comun: *Iaşiul.* Regula produce uneori erori ca aceasta: *Dacă aş avea posibilitatea, aş vizita* ***Iaşi*** – în loc de ***Iaşiul.*** Poate fi o eroare interferenţială, dat fiind faptul că în portugheză, numele de oraşe au totdeauna aceeaşi formă, cu sau fără articol, nedepinzând de context în timp ce,

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

în română, articularea acestora depinde de context. Ca urmare, acelaşi substantiv propriu poate apărea cu sau fără articol: *Locuiesc în* ***Iaşi*** dar *Aş alege Iaşi**ul** pentru a locui* sau *Iaşi**ul** e un oraş frumos.*

3.3. Erori în sintagma cu determinanţi adjective pronominale şi numerale

Determinanţii pronominali ai substantivului sunt, de asemenea, factori de influenţare a tipului de articol folosit în sintagma respectivă.

Adjectivul pronominal de totalitate impune, atât în română, cât şi în portugheză, articolul definit, prin logică, totalitatea fiind relaţionată cu o entitate, grup sau clasă de entităţi cunoscute. Structura de acest tip este identică în portugheză şi română: *toţi studenţi**i** – todos **os** alunos*, *toate studente**le** – todas **as** alunas.* Chiar şi la singular, unde în portugheză se foloseşte frecvent pronumele de integritate: *enteiro – întreg*, substantivul însoţit de acesta poartă tot articol definit: *tot anu**l** – **o** ano enteiro.* Cu toată această identitate de structuri, care ar permite transferul din portugheză în română, acesta nu a funcţionat totdeauna, astfel încât apar erori de tipul: *pe toate **persoane**, toate **meserii**, în toate **ţări**, pentru toate **lucruri.*** Se foloseşte, după cum se observă, articol zero în loc de articol definit, se identifică în loc să se individualizeze. Aceste erori au fost comise, însă, cu excepţia unui portughez, de către non-nativi portughezi, autorii având ca limbă maternă o limbă slavă, dar fiind vorbitori de portugheză. E de presupus că eroarea este din cauza limbii materne, unde nu există articol, iar relaţionarea se face cu limba maternă şi nu cu portugheza, ca o a doua sau a treia limbă. Pentru vorbitorii nativi de portugheză, această structură nu a prezentat o dificultate, transferul din portugheză funcţionând.

Demonstrativul, dat fiind faptul că stă la originea articolului definit, are o relaţie complexă cu acesta, fiind, în general disjunctive, cum e cazul şi în portugheză: ***o** aluno / **este** aluno.* În română, demonstrativul şi articolul definit se exclud reciproc numai când demonstrativul precedă substantivul: ***acest** student.* Există, însă, la fel de frecventă, şi sintagma cu demonstrativul urmând substantivul şi unde substantivul poartă articol definit, demonstrativul pierzându-şi, aici, emfaza: *student**ul** acesta.* Această construcţie, deşi rar, apare şi în portugheză: ***o** aluno **este**.* Astfel se explică faptul că nu se comit multe erori în sintagmele cu demonstrativul: s-au depistat numai 4 erori de folosire a articolului zero în loc de articol definit, ca în exemplele: ***situaţie** asta* şi nu: ***situaţia**, nu este pregătit pentru **pericole aceste**,* corect: *pericole**le** aceste**a**.*

Erorile contrarii, de folosire a articolului definit în loc de articol zero, au fost numai două în textele cercetate: *aceste evenimente**le**,* în loc de: ***evenimente**.* Această eroare s-a produs, probabil, din tendinţa vorbitorului de a emfatiza substantivul *evenimente*. A doua eroare de acest tip am întâlnit-o în testul unui indonezian: *în aceast**a** dimineaţ**a***, în loc de: *în această dimineaţă*. În această sintagmă este şi o a doua eroare, demonstrativul primind acel *–a*, deşi această transformare a terminaţiei demonstrativului se produce numai când acesta este

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

poziţionat după substantiv şi nu înainte, ca aici. Ca şi în cazul erorilor din sintagmele conţinând pronume de totalitate, şi în cazul sintagmei cu demonstrativ, cei care au comis erori sunt doar vorbitori de portugheză ca limbă a treia, având, însă, alte limbi materne: indoneziana sau o limbă slavă.

Pronumele nedefinite din română şi portugheză, prin conţinutul lor de nedefinire, nu pot intra în relaţie de co-ocurenţă cu articolul definit. Structurile fiind asemănătoare în portugheză şi română, chiar şi adjectivul fiind înaintea substantivului în ambele limbi, ar fi de aşteptat să nu existe erori. Cu toate acestea, am întâlnit câteva, poate prin influenţa structurii cu adjectivul de totalitate, unde substantivul are articol definit: *se adresează câtorva oamen**ii*** în loc de *oamen**i***; *prea mulţi străin**ii*** – *străin**i***; *multe limb**ii***, corect: *multe limb**i***; *alte planur**ile*** – corectă identificare*: plan**uri***. Este, probabil, o eroare internă.

Adjectivul numeral ordinal determină în română folosirea valorii de identificare la substantiv, exprimată prin articol zero. Se poate considera acelaşi tip de construcţie şi în portugheză, articolul fiind înainte de numeral: *prim**a** zi* – ***o** primeiro dia*; *prim**ele** flori* – ***as** primeiras flores*; *în ultim**ul** moment* – *n**o** último momento*. Cu toată aparenta asemănare cu echivalentul portughez, s-au găsit, totuşi, erori, folosindu-se articol definit şi la substantiv, deşi în română este ataşat numeralului, conform regulii după care numai primul cuvânt din sintagma nominală este articulat. Construcţia este redundantă: *ultim**a** oportunitate**a*** – *a última oportunidade*, *prim**ul** oraş**ul*** – *a primeira cidade*, *prim**ele** text**ele*** – *os primeiros textos*, *în prim**ul** an**ul*** – *no primeiro ano*.

3.4. Erori în construcţia posesivă

O entitate care apare ca posesie a altei entităţi este totdeauna cunoscută, referentul fiind chiar posesorul, fie exprimat prin substantiv în genitiv, fie prin adjectiv pronominal posesiv, deci se individualizează prin articol definit, când are sensul de entitate unică, sau prin articol nedefinit, când aparţine unui grup de entităţi posedate. Explicaţia este valabilă atât pentru portugheză, cât şi pentru română. Exemple: *carte**a** studentului* – ***o** livro do aluno* sau ***o** carte a studentului* – ***um** livro do aluno*. *Studentul* este cunoscut şi are *o carte anumită*, despre care ştim, de aceea substantivul *carte* are articol definit: *carte**a***, în primul exemplu, iar în al doilea, ***o** carte* este *una dintre mai multe* şi de aceea are articol nedefinit, este o carte *oarecare*. Deşi structurile sunt identice în cele două limbi, s-au găsit erori, folosindu-se articol zero în loc de definit: „*Sărbătorile erau **în onoare** zeului Bachus*” în loc de ***în onoarea***; ***capitală** României* şi nu ***capitala** României*; *pentru a salva **viaţă** pacientului*, corect fiind ***viaţa***.

Aceeaşi eroare se găseşte şi la substantivul însoţit de **adjectiv posesiv**, care este echivalent cu un substantiv în genitiv. Construcţia este similară cu aceea cu substantiv în genitiv, referentul fiind, însă, un adjectiv posesiv. Prin urmare, se justifică *individualizarea* la substantivul nume de entitate posedată, chiar dacă posesivul urmează după substantiv, prin puterea anticipativă a

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

gândirii. În portugheză se procedează în acelaşi mod, doar că adjectivul posesiv precedă şi nu urmează substantivul, ca în română. Şi în structura posesivă cu adjectiv posesiv se comite aceeaşi eroare ca în aceea cu substantiv în genitiv, substantivul identificându-se prin articol zero în loc să fie individualizat. Exemple: *în **zile** noastre* (corect*: în **zilele** noastre – n**os** nossos dias*); *în ţară mea* (corect: *în ţara* mea – *n**o** meu país*); *munc**ă** lor (*corect: *munc**a** lor – **o** trabalho deles)*; *sunt aşteptat acasă de **mamă** mea (*corect: *de **mama** mea – pel**a** minha mãe*). Uneori, adjectivul posesiv este doar subînţeles, fapt care îi derutează pe cursanţi, ceea ce duce la aceeaşi eroare de folosire a articolului zero în loc de definit, cum ar trebui. Construcţia apare, de exemplu, când ese vorba de membri ai familiei: *Eu mă duc la biserică **cu copii**,* forma corectă fiind: ***cu copiii***, subînţelegându-se: *cu copiii mei.* Probabil deruta vine de la faptul că, în portugheză, adjectivul posesiv nu se omite: *com as **minhas** crianças.*

În construcţia în care substantivul nume de posesor este înlocuit de un **pronume relativ**, de asemenea în genitiv, substantivul nume de entitate posedată poate primi doar articol zero, încadrându-se în regula care stabileşte articol zero la substantivul care urmează după un pronume interogativ relativ: *care studenţi*? Urmat de o propoziţie relativă, deci direct de pronumele relativ, substantivul primeşte articol definit, fapt ce se transferă în mintea cursantului la aceea în care relativ-interogativul precedă substantivul determinat. De aceea, probabil, uneori apare eroarea de articulare cu articol definit a substantivului după pronume relativ: *vecinii ale căror **camerele** de vacanţă erau libere* (corect: *ale căror camere*), deşi nici în portugheză substantivul după interogativ-relativ nu este articulat: *os vizinhos cujos quartos de férias ficaram livres.* Probabil a intervenit şi logica, entitatea fiind cunoscută prin relaţia de posesie: *camerele vecinilor*, care este, de asemenea, o eroare internă, deoarece apare într-un exerciţiu de unire a două propoziţii, dintre care una conţine construcţie de posesie: substantiv entitate posedată cu articol definit /nedefinit + substantiv nume de posesor, deci în genitiv: *Roman**ul** unei scriitoare a fost premiat. Scriitoarea e românc*ă. Forma de aici, cu articol definit, a entităţii posedate a influenţat forma de după transformare, adică substantivul este transferat cu tot cu articol definit, fără a-l înlocui cu articol zero: *Scriitoarea **al cărei romanul** a fost premiat e românc*ă. Aceasta, deşi în portugheză construcţia echivalentă e identică: *A escritora cujo romance foi premiado é romena – Scriitoarea al cărei roman a fost premiat.* Nu s-a operat, deci, transferul din limba maternă, poate şi pentru că nivelul de limba română era avansat şi se recurgea mai rar la limba maternă.

Erorile inverse, de înlocuire a articolului definit cu articol zero la un substantiv determinat de o relativă – ca referent – sunt puţine (3), ca în exemplul: ***Studenţi** care au fost acceptaţi în Programul Erasmus…*, în loc de: ***Studenţii** care…* Construcţia este identică în portugheză: ***Os** alunos que foram aceitos no Programa Erasmus.* Este vorba, deci, tot despre o eroare internă,

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

apărută sub influenţa construcţiei cu adjectiv interogativ, unde e articol zero: *Care studenţi au fost acceptaţi în Programul Erasmus?*

3.5. Erori de articol în relaţie cu funcţiile sintactice

Funcţia sintactică pe care un substantiv o îndeplineşte în propoziţie influenţează într-o oarecare măsură selectarea articolului şi a valorii de definire la acel substantiv, pentru fiecare funcţie fiind mai adecvate anumite valori.

Numele predicativ

În mod logic, numele predicativ presupune identificarea unei entităţi, deci folosirea articolului zero, deoarece introduce entitatea în clasa căreia îi aparţine, o recunoaşte: *El e **profesor** – Ele é **professor***. Dacă, însă, există un referent în propoziţie, de exemplu o relativă care determină substantivul respectiv, entitatea este individualizată cu articolele definit sau nedefinit, ca în exemplele: cu articol definit, entitate anumită: *El e **medicul** despre care ţi-am vorbit – Ele é **o médico** sobre qual te falei*; cu articol nedefinit, entitate oarecare: *El este un profesor cu care o să dau examen – Ele é um professor com qual vou ter exame.*

În general, substantivele cu funcţia de nume predicativ au fost bine articulate în lucrările studenţilor, în afară de puţine cazuri de eroare internă de nefolosire a articolului definit deşi trebuia, probabil neremarcându-se contextul de referinţă, care indică o individualizare. În exemplul: *Columna lui Traian este **monument** celebru din Roma **care aminteşte** aceste evenimente*, ar putea fi mai potrivit articolul definit: *monument**ul** care…* sau nedefinit: ***un** monument care…* Substantivul putea fi articulat şi cu articol zero, dacă relativa care îl determină ar fi una explicativă, deci constituind o explicaţie suplimentară, fără să influenţeze felul articolului. Dar această frază era răspunsul la întrebarea: ***Ce monument** celebru din Roma aminteşte de aceste evenimente?* Era vorba, deci, de o individualizare, precizându-se care anume monument, redată prin articol definit, relativa fiind una restrictivă. Eroarea s-a putut produce prin existenţa numelui predicativ cu articol zero, activat în mintea studenţilor prin întrebarea care îl conţine. Un exemplu similar, de răspuns la întrebare, este şi următorul: *Cauza? Presupun că e responsabilitatea, **contact** zilnic cu oamenii.* Aici, este individualizată cauza, deci articolul trebuie să fie cel definit: ***contactul** cu oamenii.* Eroarea s-a produs numai la unul dintre cei doi termeni ai enumerării şi cu toată asemănarea cu portugheza, unde se foloseşte, de asemenea, articol definit: *A causa? Suponho que é **a** responsabilidade, **o** contacto diário com a gente.*

Subiectul e compatibil cu oricare dintre valorile articolului, dar valoarea de individualizare, definită sau nedefinită, la nume de entitate sau la nume de clasă, exprimată prin articol definit sau nedefinit, este mai frecventă (GLR 2008: 339). Aceasta când subiectul coincide cu tema – informaţia cunoscută – incompatibilă, deci, cu articolul zero. Acesta e utilizat numai în anumite situaţii, de exemplu substantive la plural când semnifică o categorizare, o identificare: *Au venit copii cu colinzi de Crăciun* (‘*Chegaram crianças com cantigas de Natal*’).

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

Substantivele la singular apar cu articol zero după anumite determinante (pronume nedefinite, demonstrative antepuse) sau nume de nenumărabile, ca subiect pasiv al unor verbe cu valoarea reflexiv pasiv: *Se bea* ***cafea*** *dimineaţa – Bebe-se café de manhã.* Subiectul cu articol zero mai poate apărea în enunţuri de tip definiţie: ***Adolescenţă*** *înseamnă transformare –* ***Adolescência*** *significa transformação* sau în publicitate: ***Familie*** *francezi caută menajeră –* ***Familia*** *francesa está a procura de empregada de casa.*

Deşi cele mai multe subiecte substantive au articol definit sau nedefinit, totuşi, de multe ori, cursanţii de limbă portugheză folosesc, în mod greşit, articolul zero: ***Medic*** *le face vaccini*; corect*:* ***medicul*** (***O médico*** *faz-lhes vacino*); ***Carnaval*** *e asemănător*; corect: ***Carnavalul*** (***O carnaval*** *é semelhante…*); *dar* ***popor*** *a aderat cu entuziasm*; corect: ***poporul*** (*Mas* ***o povo*** *aderiu com entusiasmo*); ***emigranţi*** *nu au de lucru*; corect*:* ***emigranţii*** (***os emigrantes*** *não têm trabalho*). Chiar şi în situaţia în care entitatea este clar cunoscută dintr-un dialog anterior, se comite uneori aceeaşi eroare: ***Pasageră*** *preferă un loc în avion la fereastră*; corect: **pasagera** (***A passageira*** *prefere um lugar no avião junto a janela*). Eroarea este cu atât mai neaşteptată cu cât se află în răspunsul la o întrebare unde substantivul respectiv avea articol definit: *Ce loc preferă* ***pasagera****?* (*O que lugar prefere* ***a passageira****?*).

Articolul zero este ales în mod eronat în locul celui definit uneori chiar şi acolo unde contextul justificativ se află în aceeaşi propoziţie: ***Animale pe cale de dispariţie*** *sunt protejate prin lege*; corect: ***animalele*** (***os animais a desaparecer*** *são protejidos pela lei*); *există* ***risc de a fi deprimaţi***; corect: ***riscul*** (*há* ***o risco de ficar deprimidos***); ***zile*** *de vacanţă* ***despre care am vorbit***; corect: ***zilele*** (***os dias*** *de férias* ***sobre os quais falámos***).

Este o eroare dominantă la articol, în procent de 8,7% din totalul erorilor.

Substantivul **complement direct** poate fi articulat cu oricare dintre cele trei articole, în funcţie de valoarea existentă în intenţia de comunicare a vorbitorului. Dacă există o referinţă, entitatea este anumită, cunoscută şi se foloseşte articolul definit în română, ca şi în portugheză: *El citeşte* ***articolul*** *– Ele está a ler* ***o artigo.*** Poate fi vorba despre un articol recomandat de profesor, articolul unui coleg etc. Dacă entitatea este individualizată fără a exista un referent, fără a se şti despre ce articol este vorba, se foloseşte articolul nedefinit: *El citeşte* ***un articol*** *– Ele está a ler* ***um artigo****.* Iar dacă doar se categorizează, se identifică ce citeşte el, apare articolul zero, construcţie posibilă mai ales la plural: *El citeşte* ***articole*** (*ele está a ler* ***artigos***). Cele mai multe erori de articol la complementul direct sunt cele produse de alegerea articolului zero, deci identificare, în loc de individualizare.

Erorile de utilizare a articolului zero în loc de articol nedefinit sunt mai puţine. S-au găsit exemple ca: *Vrem să vedem* ***film*** *azi, unde mai adecvat era*: ***un*** *film.* Un alt exemplu: *Citesc* ***lecţie***, unde e preferabil articolul nedefinit: ***o lecţie***, deşi în portugheză e preferat, de asemenea, articolul nedefinit.

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

Majoritatea erorilor de articulare a complementului direct provin, însă, din faptul că studentul nu-şi dă seama că există un context explicativ pentru substantivul respectiv şi, ca urmare, nu foloseşte articolul definit, cum ar fi corect. De exemplu: *avem **libertate** de a circula*, unde substantivul complement direct are determinantul *de a circula*. De aceea, atât în română, cât şi în portugheză, substantivul dintr-o asemenea construcţie trebuie să poarte articol definit: *avem **libertatea*** de a circula – *temos **a liberdade** de circular*. Un exemplu de acelaşi tip este următorul: *Carnavalul a pierdut **caracter** religios*, unde substantivul *carácter* trebuia să aibă articol definit: ***caracterul***, determinantul său fiind exprimat: *religioso*. Şi în portugheză substantivul complement direct are articol definit: *O carnaval perdeu **o carácter** religioso.*

Construcţia numită „dativul posesiv", fiind un posesiv, determină folosirea articolului definit la substantivul determinat, în locul căruia, uneori, este folosit în mod eronat articolul zero, ca în exemplul: ***şi**-a pierdut **cursuri*** (*perdeu **os seus cursos***), corect fiind: ***cursurile.***

Chiar şi în structurile în care referinţa este subînţeleasă, trebuie ales articolul definit, ceea ce nu se întâmplă totdeauna, găsindu-se exemple cu articol zero: *a pierdut **autobuz***; corect: *autobuz**ul*** (*perdeu **o** autocarro*) pentru că se subînţelege: *autobuzul de care avea nevoie, cu care merge la cursuri* etc. Uneori, referinţa subînţeleasă este un posesiv: *Poliţista cere la control **permis** de conducere şi **certificat** de înmatriculare*, subînţeles: *permisul **lui**, certificatul **maşinii*** (*A policia pediu ao controlo **a** carta de condução e **a** matricula*). Un alt exemplu: *Am condus **maşină** noaptea trecută*, subînţeles*: maşin**a** mea*, deci cu articol definit. La fel e în portugheză: *Conduzi **o** carro ontem de noite*. Adjectivul posesiv poate fi subînţeles când este vorba de obiecte personale, părţile corpului, rude şi persoane aflate într-o relaţie de prietenie, de vecinătate, în română mai mult decât în portugheză, unde de obicei se exprimă şi posesivul.

Substantivele abstracte, considerate entităţi unice de unii autori (GLR 2008: 396), primesc, de asemenea, articol definit, deci folosirea articolului zero cu un asemenea substantiv e greşită, ca în exemplul: *trebuie să controlăm **rutină** şi **stres**- corect: rutin**a,** stres**ul*** (*temos de controlar **a** rotina e **o** estresse*).

Erorile de folosire a articolului definit în loc de articol zero sunt mai puţine. În exemplul următor este vorba de o categorie, de identificare a unor entităţi, deci ar trebui articol zero, dar unii cursanţi au pus articol definit: *pe stradă găseşte numai **străinii*** şi nu ***străini***, cum ar trebui, deşi în portugheză e de asemenea cu articol zero: *na rua havia só estrangeiros*. Alte exemple: *Domnul Arif trebuie să cumpere **florile** – O senhor Arif tem de comprar flores*, în loc de *flori*. Ar putea fi corect cu articol definit dacă ar exista o referinţă, de exemplu: *florile care i-au plăcut*. Aceeaşi situaţie în exemplul*: îmi pare imposibil să beau **apa***. Ar trebui folosit articol zero, deoarece vorbitorul se referă la ***apă*** în general, echivalentul portughez fiind cu articol zero: *parece-me impossivel beber*

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

agua. Ar putea fi articol definit dacă s-ar face referirea la o anumită *apă*, de exemplu: *apa de la robinet*.

Substantivul complement direct nume de fiinţă, care în română poate avea articol zero după prepoziţia *pe*: *trebuie să-i primească bine pe emigranţi*, sau fără prepoziţia *pe*, cu articol definit: *trebuie să primească bine emigranţii*, fiind posibilă o referinţă subînţeleasă: *emigranţii care vin* sau ca o individualizare totalitară de clasă. Unii cursanţi, însă, au folosit şi prepoziţia *pe* şi articolul definit: *trebuie să-i primească bine* ***pe emigranţii***. E o eroare mixtă: sau e corectă forma cu articol definit şi în acest caz se foloseşte în mod greşit prepoziţia, producând o eroare internă; sau e corectă folosirea prepoziţiei şi e greşită folosirea articolului definit, fiind vorba de o eroare interferenţială, deoarece modelul portughez este cu articol definit: *têm de receber bem* ***os emigrantes.***

În exemplul următor este folosit, de asemenea, greşit articolul definit, deşi este vorba de un nume de clasă, o individualizare totalitară de clasă: *Dacii aveau* ***monedele*** *şi făceau comerţ.* Nu poate fi eroare de interferenţă deoarece în portugheză substantivul respectiv este fără articol: *Os dácios tinham* ***moedas*** *e faziam comércio.* Eroarea s-ar fi putut produce prin tendinţa vorbitorului de a emfatiza cuvântul *monede*, esenţial în acel context, pentru a dovedi faptul că dacii făceau comerţ în acele timpuri.

Complementul de agent produce unele confuzii în sensul că există tendinţa de a-i ataşa articol definit, deşi se aplică şi în această structură regula articolului zero la substantiv după prepoziţie cu acuzativul: e vorba de prepoziţia pentru complement de agent *de*, dacă nu există un context justificativ pentru a folosi articol definit. De fapt, această eroare este internă, provocată în cadrul unui exerciţiu de transformare a unei propoziţii cu verb la diateza activă în propoziţia echivalentă cu verbul la pasiv. Substantivul subiect din prima propoziţie era articulat cu articol definit, pe care trebuia să-l piardă devenind complement de agent. Trei dintre cursanţi au păstrat, însă, în toate propoziţiile exerciţiului, în mod greşit, articolul definit. Un exemplu: ***studenţii*** *vedeau multe muzee – multe muzee erau văzute de* ***studenţii***; corect: *de* ***studenţi.*** Eroarea poate fi şi ca urmare a interferenţei, dat fiind că în portugheză este preferat articolul definit: ***os alunos*** *visitavam muitos museus – muitos museus eram visitados* ***pelos alunos***.

În **enumerări** atrage atenţia faptul că unele substantive sunt articulate corect, în timp ce altele, din aceeaşi enumerare, sunt articulate eronat. Exemple de enumerări cu două substantive şi referent un posesiv: *fratele meu şi* ***soră*** *mea* – corect: ***sora*** *mea* (***o*** *meu irmão e* ***a*** *minha irmã*); *Pe strada aceasta este un teatru şi* ***hotel***; corect*: un hotel*, individualizare nedefinită pentru ambele: *nesta rua há um teatro e* ***um*** *hotel.* Propoziţiile echivalente din portugheză sunt identice, deci nu se poate vorbi de o influenţă a limbii materne. S-au întâlnit şi enumerări cu mai mulţi termeni, o parte dintre aceştia articulaţi eronat. Exemplu: *Depresiile, anxietatea,* ***hipertensiune şi infarct*** *sunt nişte exemple*; corect:

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

hipertensiunea, infarctul. În portugheză forma corectă este la fel ca în română, cu articol definit: ***As*** *depressões,* ***a*** *ansiedade,* ***a*** *hipertensão e* ***o*** *infarto são alguns exemplos.* În altă enumerare de complemente directe se poate observa aceeaşi situaţie: unele substantive sunt articulate corect, dar altele incorect, ca în exemplul: *Putem admira peisajul, plaja,* ***templu*** *lui Hindu şi* ***plantaţie*** *de orez.* Forma corectă este: ***templul, plantaţia.*** Şi în portugheză este aceeaşi formă corectă, cu articol definit: *Podemos admirar* ***a*** *peisagem,* ***a*** *praia,* ***o templo*** *de Hindu e* ***a plantação*** *de arroz.* Şi în enumerări de alte feluri de complemente se comite aceeaşi eroare: nu se articulează corect toate substantivele din enumerare. În exemplul: „*cine lucrează cu* ***inimă****, cu ochii, cu* ***stomac****, cu* ***cap***" observăm că numai unul dintre cele patru substantive este articulat corect: *cu ochii.* Celelalte substantive ar trebui să aibă, de asemenea, articol definit: *cu* ***inima,*** *cu* ***stomacul,*** *cu* ***capul****.* În portugheză forma corectă este la fel ca în română: *Quem trabalha com* ***a coração****, com* ***os olhos****, com* ***o estômago****, com* ***a cabeça****…*

Dubla articulare este o altă tendinţă greşită a vorbitorilor de portugheză care învaţă limba română, întâlnită într-un procent de 7%. Dubla articulare poate lua două forme.

Cea mai frecventă este aceea care se formează prin ataşarea ambelor articole de individualizare, definit şi nedefinit, la acelaşi substantiv în acelaşi timp. Exemple: *Eu vreau* ***o*** *prăjitur****a***; corect: ***o*** *prăjitur****ă*** *Dunărea a fost* ***o inspiraţia*** *pentru* ***nişte scriitorii***; corect cu articol nedefinit: ***o inspiraţie*** *pentru* ***nişte scriitori****.* Eroarea poate fi internă, produsă de poziţia enclitică a articolului definit în română, deosebit de portugheză, unde e proclitic, motiv pentru care este posibil ca studenţii să nu-l simtă ca articol şi, deci, să nu-şi dea seama că articulează dublu. Această eroare se produce şi în vorbire.

A doua formă de articulare dublă este la nivel de sintagmă nominală, unde în română este articulat numai primul cuvânt, fie substantiv, fie adjectiv. Uneori, se găsesc articulate ambele componente ale sintagmei, ca în exemplele: *nou****a*** *lui* ***ţara****, Marea* ***Neagra***, în loc de: *nou****a*** *lui* ***ţară****, Marea* ***Neagră****.* Faptul că şi sintagma portugheză are un singur articol nu ajută, deoarece articolul se află în faţa sintagmei, fiind proclitic, fără să fie influenţat de poziţia componentelor sintagmei: ***o*** *seu novo país,* ***O*** *Mar Negro.*

3.6. Forma

Aceasta nu pune mari probleme, fiind mai uşor de deprins, erorile de formă fiind numai în procent de 5%. Uneori, o formă greşită a articolului dezvăluie, de fapt, necunoaşterea genului substantivului respectiv, ca în exemplul: *priveam* ***ştirii*** *la televizor*, în loc de *ştiri****le***, deşi substantivul are acelaşi gen în portugheză: *olhava as* ***notícias*** *na televisão.*

Forma de **genitiv singular feminin**, fiind mai complicată, produce mai multe erori. Substantivele feminine, formează genitivul singular, în general,

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

adăugând *–i* la forma de plural (cu o excepţie). De aceea, pentru a-l forma corect trebuie să fie ştiută forma corectă de plural a fiecărui substantiv. Necunoaşterea pluralului corect duce la erori ca cele din exemplele: *în dreapta grădin**ei**, sala bibliotec**ei**.* Necunoscând forma corectă de plural, au rezultat formele eronate în locul celor corecte: *grădin**ii**, bibliotec**ii**.*

În cazul unui nume propriu, *Dunăre*, neexistând formă de plural ca punct de reper, fiind vorba de un obiect unic, studenţii, absolut toţi, au adăugat marca genitivului feminin singular ***–i*** la forma de singular, rezultând o formă eronată: *pe malul **Dunărei***, în loc de *Dunăr**ii**.*

Aceeaşi formă, de genitiv singular, se întâlneşte şi cu eroarea utilizării formei de plural cu articolul definit, ca în exemplul: *în timpul **scenelei***, în loc de ***scenei**.*

Excepţia de la regula genitivului feminin singular format din plural + *–i* o constituie substantivele cu pluralul în doi *–i* (*familie – famil**ii***) şi nu cu unul singur (*femeie – femei*); în consecinţă, se adaugă marca de genitiv la singular (*familiei).* Sub influenţa acestei terminaţii *–iei*, se produce o eroare, adăugându-se la plural *–ei* şi nu *–i* pentru genitiv singular: *pe rafturile **bibliotecii***, corect fiind: *pe rafturile **bibliotecii.***

4. Concluzii

Deoarece româna şi portugheza fac parte din aceeaşi familie lingvistică, asemănările dintre ele sunt destul de mari. În ceea ce priveşte articolul, acesta are origine comună, evoluţie asemănătoare, sisteme asemănătoare, conţinând aceleaşi elemente şi valori. Diferenţele nu sunt mari şi ţin de detalii, relaţiile sintagmatice ale substantivului şi ale articolului exercitând o influenţă asupra alegerii articolelor şi ale relaţiilor acestuia în sintagmă. De aceea, deşi conţinuturile şi opoziţiile din cadrul sistemului articolului sunt aproape identice în cele două limbi, în unele construcţii se folosesc articole diferite. Factorii morfologici se întretaie cu cei sintactici, unii sau ceilalţi luând rolul principal în alegerea articolului într-o structură oarecare.

Pentru un portughez care învaţă limba română, ca şi pentru un român care învaţă limba portugheză este necesară însuşirea regulilor şi transformarea lor în automatisme pentru a putea produce limba într-un mod corect în forma orală şi scrisă. Până când ajung la nivelul la care să producă limba în mod corect şi spontan, cursanţii comit erori. Unele erori sunt produse sub influenţa limbii materne, deşi nu acestea sunt cele mai multe, altele sub influenţa unor cunoştinţe de limba română greşit aplicate, acestea fiind dominante, iar altele printr-o logică greşită sau printr-o eroare întâmplătoare transformată în automatism. Cele mai multe erori interferenţiale de articol sunt cauzate de structura acuzativ cu prepoziţie din limba română, unde articularea e diferită în cele două limbi. O altă cauză a unor erori interferenţiale o constituie poziţia enclitică a articolului în limba română, care, fiind şi unit cu substantivul, este simţit

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

ca o terminaţie a acestuia în fazele incipiente de învăţare a limbii, ceea ce poate duce la erori în producerea spontană a limbii. Diferenţa minusculă dintre forma nearticulată de feminin singular şi cea articulată, adică între *–ă* şi *–a* cauzează, de asemenea, multe erori interne, mai ales în scris, uneori prin simpla uitare a semnului diacritic.

Erorile de articol nu au fost multe pentru fiecare student în parte. De exemplu, calculând erorile de articol în testele de nivel B1, unde nu articolul constituia subiectul testului şi care conţinea şi o compoziţie liberă pe o temă dată, utilizarea articolului era corectă în procent de 80%.

Erorile de articol pot fi prevenite şi combătute prin exerciţii speciale, axate pe structuri care, de obicei, produc erori, exerciţiile contrastive fiind, de asemenea, utile. Dat fiind că, în limba română, regulile de folosire a articolului vizează mai mult contextul decât valorile articolului, predarea articolului nu poate fi neglijată în vederea realizării unei competenţe comunicative în limba română sau portugheză.

Bibliografie

Abbot 2003: Barbara Abbot, *The difference between definite and indefinite descriptions*, Michigan State University, Atlanta, 1/5/03.

Abbot 2004: *Definiteness and indefiniteness*, în Laurence R. Horn, Gregory Ward (eds.), *Pragmatics*, Oxford, Blackwell, p. 122–150 (www.msu.edu/~abbottb/def_and_ indef.pdf).

Abbot 2006*: Definite and indefinite*, în Keith Browh (ed.), *The Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2nd ed., vol. 3, Oxford, Elsevier, p. 392–399.

Aldea 2003: Maria Aldea, *Premise pentru o cercetare stilistico-pragmatică a articolului hotărât în limba română*, „*Ianua*: Revista Philologica Romanica", 4/2003, p. 11–16 (https://www.raco.cat/index.php/Ianua/article/view/113859/141780).

Avram 1986: Mioara Avram, *Gramatica pentru toţi*, Bucureşti, Editura Academiei.

Bechara 2001: Evanildo Bechara, *Moderna Gramática Portuguesa*, Rio de Janeiro, Editora Lucerna (Iª edição 1928).

Boboiu 2010: Emanuel Boboiu, *Articolul în limbile romanice*: http://www.limbalatina.ro/biblioteca.php?ref=filologie_articolul.

Camara Jr. 1964: J. Mattoso Camara Jr, *História e estrutura da língua portuguesa*, Rio de Janeiro, Editora Prolivro.

de Carvalho 1976: José G. Herculano de Carvalho, *Systems of deictics in Portuguese*, în, Jűrgen Schmidt-Radefeldt (ed.), *Readings in Portuguese Linguistics*, Amsterdam, North Holland Publishing Company.

Cipariu 1992: Timotei Cipariu, *Gramatica limbii române* (1854), în *Opere*, vol. II, Bucureşti, Editura Academiei.

Coteanu 1958: Ion Coteanu, *Contribuţii la teoria articolului*, în „Studii şi cercetări lingvistice", nr. 9(1)/1958, Bucureşti, Editura Academiei, p. 17–44.

Coteanu 1982: Ion Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, Bucureşti, Editura Albatros.

Cuesta, Mendes da Luz 1971: Pilar Vazquez Cuesta, Maria Albertina Mendes da Luz, *Gramática da Língua Portuguesa*, Lisboa, Edições 70.

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

Cunha, Cintra 1986: Celso Cunha, Lindley Cintra, *Nova Gramática do Português Contemporáneo*, Lisboa, Edições João Sá de Costa.
Dimitriu 1994: Corneliu Dimitriu, *Gramatica limbii române explicate*, Iaşi, Editura Virginia.
Giusti 1992: Giuliana Giusti, *Heads and Modifiers among Determiners: Evidence from Rumanian and German*, University from Venice, Working Papers in Linguistics, Centro Linguistico Interfacoltá, Unviersità degli studi di Venezia.
GLR 2008: *Gramatica limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Greenberg 1979: J. Greenberg, *Universals of Human Language*, Stanford, Stanford University Press.
Guţu-Romalo 1958: Valeria Guţu-Romalo, *Unele valori ale articolului în limba română contemporană*, în *Omagiu lui Iorgu Iordan cu prilejul împlinirii a 70 de ani*, Bucureşti, Academia Română, p. 365–371.
Iordan, Robu 1967; Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba Română Contemporană*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.
Irimia 1997: Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Iaşi, Editura Polirom.
Lago Garabatos 1995: Jesus Lago Garabatos, *L'article. Vie, mort et survie d'une classe*, în „Travaux de Linguistique", 30, p. 39–49.
Lapa 1970: M. Rodrigues Lapa, *Estilística da Língua Portuguesa*, 5ª Edição, Rio de Janeiro, Livraria Académica (Iª Edição: Lisboa, Seara Nova, 1945).
Lauwers 2006: Peter Lauwers, *Les emplois lexicales de l'article zero en fonction d'atribut du sujet*, în „Cahiers de lexicologie", nr. 89.
Lyons 1999: Christopher Lyons, *Definiteness*, Cambridge University Press.
Mateus *et alii* 1983: Maria Helena Mira Mateus, Ana Maria Brito, Inês Silva Duarte, Isabel Hub Faria, *Gramática da Lingua Portuguesa*, Coimbra, Livraria Almedina.
de Melo 1968: Gladstone Chaves de Melo, *Gramática Fundamental da Língua Portuguesa*, Rio de Janeiro, Livraria Académica.
Pană Dindelegan 1997a: Gabriela Pană Dindelegan, *Articol*, în Angela Bidu-Vrânceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicţionar general de ştiinţe. Ştiinţe ale limbii*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, p. 68–69.
Pană Dindelegan 1997b: Gabriela Pană Dindelegan, *Demonstrativ*, în Angela Bidu-Vrânceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicţionar general de ştiinţe. Ştiinţe ale limbii*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, p. 152–153.
Rosetti 1986: Al. Rosetti, *Istoria limbii române de la origini pînă în secolul al XVII-lea*, Bucureşti, Editura Pentru Literatură.
Segueira 1938: Francisco Júlio Martins Segueira, *Gramática de Português*, Lisboa, Livraria Popular de Francisco Franco.
Theban 1979: Maria Theban, *Português Contemporâneo. Morfologia*, Bucureşti, Editura Unviersităţii.
Vrăjitoru 1999: Ana Vrăjitoru, *Nominalitatea în limba română*, Iaşi, Vasiliana'98.
Vrăjitoru 2006: Ana Vrăjitoru, *Aspecte ale predării categoriilor gramaticale ale limbii române vorbitorilor de limbă japoneză*, în „Lingua. A. LINGVISTICA", Anul V, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeş-Bolyai", Centrul „Lingua", p. 107–116.
White 2003: Lydia White, *Second Language Acquisition and Universal Grammar*, UK, Cambridge University Press.

BDD-V4909 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)

The Article of Definiteness in Portuguese and Romanian. Analysis Based on the Errors of the Portuguese Students in the Written Romanian Language

The system of the article, the mark of the relative new grammatical category, the definiteness, has a very similar composition in all the languages which formed it. This system has the same elements: definite and indefinite articles and, in some languages, there is a zero article too. That is why teaching the definite and the indefinite articles from any language to any language is based, first of all, on the universal trait of their signifiers. A proof of the universality of the definite and indefinite articles is their origin, the same in any language: the demonstrative pronoun, for the definite article, the cardinal numeral, for the indefinite one. Even the languages without article are using the demonstrative to express the signified of the definiteness, so that the speakers of such a language can understand and use the article when they are learning a language which has it.

The languages from the same linguistic family are the most similar, the similarity existing in the signifiers too, not only in the signified. For this reason, article systems in Portuguese and Romanian, the two extremes of the linguistic Roman territory, have many similarities, which is supposed to facilitate the understanding and the forming of speaking skills in using articles in the other language. The main cause of the similarities consists, of course, in the common origin of their articles, of the definite one in the Latin demonstrative *ille, illa* and for the indefinite article in the cardinal numeral *unus, una*. In spite of the similarities, there are differences too and those are producing errors in assimilation of the Romanian article by Portuguese natives in the first stage of learning. The differences start from the signifier, which differs in spite of the similarities of its component letters/sounds in both languages: the definite article is a proclitic word in Portuguese but an enclitic ending of the noun in Romanian. The Romanian article system has three components while the Portuguese one has only two, the difference being the *zero article* in Romanian. On the other hand, the use of the noun without article in some contexts in Portuguese is facilitating the explanation, understanding and using of the *zero article* of Romanian. Other differences have their origin in the influence of the components of the nominal group beside the noun, which is different in Portuguese and Romanian and in the influence of the prepositions used by the noun in Romanian, an influence that doesn't exist in Portuguese. The choice of the article type for a noun in different contexts is producing also errors and is reflecting a difference in the mentality about the article in the two languages.

By analyzing the errors made by the Portuguese students who attended the Romanian language course in the University of Lisbon between 2008–2011, we could compare the article systems in Portuguese and Romanian. That is possible because some of the errors are produced by the interference of the native language and they indicate a difference between the two systems, which is available for the article system too.

The errors in using the article in writing and speaking Romanian by Portuguese students can be corrected by special exercises.

BDD-V4909 © 2018 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:03 UTC)